

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de

Coloniae Agrippinae, 1689

LXX. Quæ prima est in Evangelium de multiplicatione panum & populi studio, ut Christum Regem faceret, ostendit Regum esse pascere populum, & quam benè id fecerit Christus, & sensu & modo Regio.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56356](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56356)

DOMINICA QUARTA
IN QUADRAGESIMA.
CONCIO PRIMA.

De multiplicatione panum, & populi studio ut Christum
Regem facerent

Vnde ememus panes ut manducent hi? Ioan. 6.

*Iesus ergo cum cognovisset quia venturi essent ut raperent eum,
& facerent eum Regem, fugit in montem ipse solus.*

Joannis 6.

FAMILIARE fuit magnis Regibus maxima convivia facere suis subditis, ad suarum opum ostentationem, & suae liberalitatis commendationem: Ita Esther. 1. Rex Assuerus quando tertio imperii sui anno Susis potuit regni sui sedem fecit grande convivium cunctis Principibus suis, & pueris suis fortissimis Persarum, & Medorum inclyticis, & Praefectis Provinciarum coram se, ut ostenderet divitias gloriae regni sui, ac magnitudinem, atque jactantiam potentiae suae, multo tempore, centum videlicet & octoginta diebus, hoc est, sex mensium spatio: Ita Danielis 5. Baltha-

*far Rex fecit grande convivium optimatibus suis mille. Sed ut nemo Deum potentia superare potuit, ita nemo potuit liberalitate vincere. Triplex autem instituit convivium, unum naturae, alterum gratiae, tertium gloriae. Primum per providentiam, qua passim omnes homines, & omnes animantes in terris, aquis, & aëre pascit, secundum illud, *Aperis tu manus tuas, & implebis omne animal benedictione.* Secundum fit per misericordiam, idque convivium duplex est doctrinae & Eucharistiae, de primo dicitur Proverb. 9, *Sapientia aedificavit sibi domum, excidit columnas septem, im-**

molavit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam. Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis: Si quis est parvulus veniat ad me, & insipientibus locuta est: Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis: De secundo dicitur apud S. Matth. 26. Accipite, & comedite, hoc est corpus meum, & postea, Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus, novi Testamenti: & Ioan. 6. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. Tertium fit in cœlo per magnificentiam, quia ut ait Isaias cap. 33. Solummodo ibi magnificus est Dominus noster: & Matth. 22. simile est regnum cœlorum homini Regi qui fecit nuptias filio suo: quod autem pertineat hoc ad gloriam, audi Lucam cap. 12. Beati servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes, amen dico vobis quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Et cum Lucæ 14. quidam de astantibus Christo dixisset, Beatus qui manducabit panem in regno Dei: dixit ei, Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos: Horum omnium conviviorum fuit figura hodiernum convivium quo Christus suos auditores, & turbam sequentem pavit, ad quod convivium & nos hodie invitat Ecclesia. Non dubito quin etiam illud ibi futurum sit, quod in nuptiis factis in Canâ Galilææ, Et erat Mater Iesu ibi: At illam nos accedamus, & cum Angelo salutemus. AVE MARIA.

QVOD passim homines in admirationem rapit in proposito nobis miraculo, quo Christus quinque hominum millia præter mulieres & parvulos, quinque panibus, & duobus piscibus non solum aluit, sed satiavit, est admirabilis illa panum, & pisciculorum multiplicatio. Nam factum miraculum probant reliqui duodecim cophini: nec illud negligendum est, quod monet Sanctus Chry-

ostomus, nec pauciores nec plures relictas reliquias, quàm ut duodecim cophinos implerent; ut unusquisque Apostolorum, etiam ipse Iudas suum cophinum deferret, tanti miraculi testem & argumentum. Hic quales vis dicam divinas Christi manus, an sagenam, an flumen, an lacum, an mare, unde prodent tot pisces? An arcam dicam, an horreum, an campum & uberem glebam? an navem Africanam, aut Ægyptiam, aut Siculam, unde tanta prodit frumenti copia? Olim Deus benedixit terræ & produxit terra herbam virentem, sed non spicam, paulatim enim herba maturuit: Hic autem divinæ manus producunt momento herbam, spicam, aristam, frumentum, messem, triturationem, fermentationem, panem coctum! Unica manus, & gleba est, & pluvia, & cœlum, & sol, & area, & fermentum, & fornax. Modicum semen, magnam fegetem producit: Hic pauci panes tot panum millia: nam quot necessarij fuere ad tot homines saturandos post trium dierum jejunium? Non jam est fructus tricesimus, non quinquagesimus, non centesimus, sed longè supra millesimum. Quid hic Moysen memorem? Ille panem de cœlo, & manna populo dedit, sed ut verè dixit Christus Ioan. 6. Non Moyses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum: Itaque non de manu Moysi, sed in terrâ manna collegerunt, & ipse Moyses opus etiam habuit illud de terrâ colligere; illud autem in sequentem diem non servabatur; immò nec solem ortum ferebat; nec verè panis erat, sed pro pane dabatur: At Christus ipse panem dedit, & ut scias multiplicationis fuisse authoram, Accepit ergo panes, & distribuit discumbentibus; & ut scias majorem ipsum esse Moysè, panis quem distribuit, servatur; & ut scias posse servari, duodecim cophini, & colliguntur & servantur. Verùm hoc unum miraculum non debet habere

maiores admirationem, quam quod quotidie videmus fieri, ex paucis seminibus tot segetes oriri, & tantam hominum multitudinem, & animalium nutrir, & plurima semper superare: nisi quod, ut ait S. Augustinus: Hac quotidiana miracula assuetudine viluerunt: hoc certe majus videtur, quia rarius, nempe, ut ille agebat, Magnum argumentum raritas:

Quod ne magis in eo facto trahit in admirationem; est studium, & voluntas populi: quod cum in Christo plurima vidissent miracula, cæcorum illuminationem, claudorum erectionem, sanitatem leproforum, Dæmonum ejectionem, immò etiam mortuorum suscitationem, nunquam tamen cogitarint de eo in Regem assumendo, nisi hujus occasione miraculi, cum tamen miracula isto majora fuisset, aut saltem non minora videantur: Unde S. Leo serm. 10. de Passione, accusationem Christi à Judæis factam, quod se Regem faceret, examinans, sic Pilatum alloquitur: Veruntamen ne in totum videatur inanis Judæorum objectio, discute diligenter præses, quid de Domini operibus notum sit, quid de potestate compertum: Cæcis visum, claudis gressum, surdis auditum, mutis præstat eloquium: febres abegit, dolores resolvit, mortuos resuscitavit: magnum profusus Regem, ista demonstrant: hæc ille. Nihilominus tamen id optimo, & justo consilio fecisse existimo: Sic enim judicant præcipuum finem imperij esse populum pascere, & eum aptissimum imperio, qui sic populum pascere posset: Nam ut ait Cicero 5. de Republ. Moderatori Reipublicæ Beata civium vita proposita est: Itaque passim Reges Pastores dicti sunt, & regere idem est, atque pascere: & contra pascere idem est, atque regere: Ezech. 34. promittitur Messias sub eo nomine: *Et suscitabo super eas Pastorem unum, qui pascet eas, servum meum David: ipse pascet eas, & ipse erit eis in Pastorem:* atque ut eo nomine intelli-

gas principatum, addit. *Et servus meus David Princeps in media eorum:* Ita Michæ ubi sit promissio Messie. *Et tu Bethleem Ephrata, &c. ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel:* quod Evangelista citans ait. *Ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel.* Græcè ποιμαίνει pascat, quod noster interpretès vertit, regat: ita Psalm. 22. *Dominus regit me: & nihil mihi deerit:* pro teget est ποιμαίνει pascet: Ita Homerus utrumque Agamemnonem appellat ποιμένα λαῶν Pastorem populorum: Ita ex Philone in vitâ Mosis, Pastoralis ars ad regnum est præludium, hoc est ad regimen gregis manuetissimi: Unde ait ipsum in pascendis ovibus sui principatus tyrocinium posuisse: Et idem Philo in lib. de vitâ viri civilis, cœpit, inquit, in hoc genere versari Joseph annos natus circiter 17. præfectus curandis gregibus, quæ disciplina cum civili convenit: Et hoc est opinor cur Poætæ Reges appellant Pastores populi: Ita David adhuc adolescens in pascendis gregibus artem regendi didicit: Denique Xenophon lib. 8. de Cyropæd. Ita de Cyro scribit: Et ejus oratio memoriæ prodita est, cum diceret, similia esse opera boni Pastoris, & boni Regis: nam & Pastorem decet id præstare ut pecora habeant feliciter, si tamen pecudum est felicitas: & Regem decet etiam Urbes, atque homines felices facere. Audi etiam quomodo apud Isaiam cap. 44. Cyrus appelleretur: *Qui dico Cyro, Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis.* Cum itaque Christus officium Pastoris obierit, non mirum si requiratur in Regem; unde apud Evangelistam de eo dicitur quod *regnabit in domo Jacob,* pascendo potius, quam imperando: nam ex omnibus Patriarchis, Jacob maximè pastoritiam exercuit, quam Philo appellat Magistratum præludium, atque exercitationem. Porro hunc fuisse sensum omnium populo-

pulorum facile mihi forte ostendere, qui omnes hoc à suis Regibus expectarunt, ut ab eis pascerentur: Ita populus Israël in deserto petiit panem à Moyse: nam si Dominus escam debet mancipio & jumento: quanto magis Rex homini libero? Et quoniam supra omnia alimenta panis ad vitæ conservati- onem est necessarius secundum illud Eccli. 29. *Initum vitæ hominis, aqua, & panis*, & illud Prophetæ *Firmamentum panis: baculus panis*: Hinc factum, ut nullo alio beneficio magis capti sint populi quam panis & frumenti largitione, ita ut eâ ratione multi ad imperium pervenerint. Apud quosdam populos Sep- tentrionales, cum in cuiusdam familiâ panis panis miraculo multiplicaretur, ei regnum delatum est: Quando nominatus est Melchi- sedech Rex & Sacerdos Altissimi, nisi quan- do protulit & obtulit panem? uti dicitur Genes. 27. vovit se Dominum accep- turum in Regem, ac Deum *Si fuerit Domi- nus & custodierit me, in viâ quam ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, erit mihi Dominus in Deum*. Ea propter Ioseph in Ægypto magnus factus est, & adoratus à fra- tribus & Patre, & impleta somnia, quoniam ceterorum manipuli manipulum ejus adora- runt, & Pater factus est Pharaonis frumen- tatione, & Dominus super universam Ægyp- tum frumenti distributione: unde Theodor. q. 37. in Genes. Ratione solius panis, magnus factus est: Hinc ille apud Isaiam cap. 3. cui offerebatur imperium id eâ ratione recusat: *non sum medicus, & in domo mea non est panis*: Quia scilicet populi necessitatibus, & fami non poterat subvenire.

Hinc factum ut qui maximè populares esse vellent largitiones crebras facerent fru- menti: Ita apud Romanos exactis Regibus Consules frumentum populo, exiguo pretio

distribuere: Id postea Tribuni lege latâ: cujus Princeps Cajus Gracchus exiguo pretio frumentum distribuit: Clodius deinde de eo gratis omninò dando, legem tulit: sed sub Im- peratoribus res aucta est. Julius Cæsar 150. millibus distribuit: Augustus 200. millibus: Tiberius auxit numerum, & eo per- ventum ut 320. millibus singulis mensibus distribuere: Hinc duæ Classes institutæ Ægyptica, & Africana: il- la quatuor menses urbem nutrebat, hæc o- cto: Vide autem quanta esset frumenti lar- gitio, ut ex Canone Severi Imperatoris, de quo Spartianus, quotidie distribuere 75. millia modiorum: sed circa Trajani tempo- ra non jam frumentum, sed panis distribu- tus: & quia ad quosdam gradus in 14. Vr- bis Regionibus, hinc dictus panis gradilis, quia ad gradus distributus: dictus etiam fiscalis, quia è publico & fisco: Meminit etiam Suidas quorundam panum, quos vocat pa- latinos, quia ad Palatii gradus distribu- bantur, idque tribuit Constantino Magno: ut nimirum scias beneficium panis, titu- lum esse Regni, atque Imperii: Hinc Re- ges dicuntur mundi lumina: sunt enim ve- lut astra quæ ordinata sunt ad mundi regi- men, dicente Scriptura ex lectione S. Chry- sostomi, quod luminare maius factum sit in præfecturam diei, & luminare minus in præ- fecturam noctis: quæ enim est hæc præfectu- ra? nimirum ut agricolarum labores non pereant; sed fruges orientur, & mature- cant: Hinc Sapientissimis Principibus maxima annonæ cura: quia in eâ omne regni firmamentum, & robur secundum illud, & panis firmamentum contrivit: unde puto somnium Madianitæ, qui vi- derat subcinericium panem, tentoria ho- stium dejicientem, quod alius interpre- tatus est gladium Gedeonis: In eodem Iudi-

cum libro varii Duces memorantur, qui populum ab iniqua servitute liberarunt; Inter ceteros fit mentio cuiusdam Sangar qui dicitur filius Anath qui percussit de Philisthim sexcentos viros, vomere, & ipse quoque defendit Israël: Qui præcesserat, Aod nomine, in dolo Regem ferro percussierat, figens se munera offerre: Sed huic successit Sangar, ut scias longè majorem stragem fieri ab aratris, quam à gladiis: Aod enim usus gladio, unicum, & dolo percussit: alter autem sexcentos, aperto Marte, vomere tantum armatus: plus enim Imperator annonam proficit, quam armis: De Regiâ tribu Ephraim, ex qua & multi Reges Israël, & multæ victoriæ, sic loquitur Oleas cap. 10. *Ephraim vitula docta diligere trituram*: Non comparat tauro prælianti, sed vitulæ trituranti, ut scias vim & robur Regni Israëliti, non fuisse arma, & milites, sed ejus potentiam fuisse in messium abundantiam: Huc facit translatio hujus textus quam habet S. Ambrosius lib. de Joseph, cap. 7. *Ephraim vitula, edocta diligere victoriam*, ut scias ubi sit tritura ibi esse victoriam: In 2. Paralip. cap. 26. dicitur de Osiâ fuisse Regem potentissimum & felicitissimum in victoriis: *Appendebantque Ammonita munera Osiæ, & divulgatum est nomen ejus usque ad introitum Egypti, propter crebras victorias*. Subditur autem de eo, quod plures turres ædificavit, & in Ierusalem, & in solitudine ad pecora reducenda: Item habuisse multas vineas: *erat quippe homo agricultura deditus*. Habes semina victoriarum ipsius: quod esset homo agricultura deditus. Etenim si desit frumentum, nullas spes. Et contra si adfuerit, certa victoria. Lepidum Aureliani factum ex Vopisco: Is in Orientem arma illaturus, bilibres coronas populo promisit, si victor rediret: vicit, rediit: Cum populus coronas aureas expectaret, ille coronas ex panibus fecit, qui

nunc siliginei appellantur, & singulis quibusque donavit, idque quotidie atque in totam vitam singulis siliginei sunt distributi. Ex quibus omnibus patet legitimum fuisse populi desiderium, ac propositum, *ut eum Regem faceret*, à quo sic esset enutritus: Nam ut ille aiebat, omnium suavissimum est accipere: Neque aliâ re facilius populus delinitur quam liberalitate: Itaque de Augusto Tacitus 1. animalium: *Militem donis, populum annonâ, cunctos dulcedine otii pellexit*.

Hinc factum est ut Christus ad hoc patrandum miraculum, & tantam turbam pascendam, se se Regem præstiterit, nam & illud patravit, & regio sensu, & regio modo.

I. Quod ad sensum attinet, sanè regio impulsu id fecit.

Id 1. discimus ex Marci 6, *Miserus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem*: Venit itaque in mentem, quis esset, & quis ille populus: Meminit se Davidis filium, cujus erat *pascere iacob filium suum*: de se dictum, quod regnaturus esset *in domo iacob in æternum, & accepturus sedem regni David*: Itaque cum palabundum vidisset populum, quasi oves sine pastore, voluit eum *pascere in intellectionibus manuum suarum*:

2. Id discimus ex eo quod dicat Matth. cap. 14. *Miserus est eis*: Est enim misericordia, sensus planè regius, & humanitate plenus: Nam ut ille aiebat, non decet ullum ab Imperatore tristem discere: De Iobo dicitur, quod maximus fuerit inter omnes Orientales, & Rex etiam appellatur in Scripturâ: Ille autem fatetur c. 31. *misericordiam secum egressam*: & hinc valet iudicium Salomonis, qui veram matrem ex teneritudine erga infantem agnovit: Ita ex eo sensu discernere potes Regem à Tyranno, si suorum miseris tangatur: Ille enim Pater est, hic Domi. David Ps. 46.

Dominus excelsus, Terribilis, Rex magnus super omnem terram: cur postquam nominavit excelsum, & terribilem, subjicit Regem, disce à Chrysofthomo; sic Propheta dicebat, orbis salutem ostendens: Itaque Sapientiæ 11, utrumq; conjungitur: Misereis omnium quia omnia potes: quasi eadem sit mensura potestatis & beneficentiæ: quâ de causâ Chrysofthom, homil. 4. in Epistolam ad Philippenf. Si quis principem laudare velit, nihil illi adeò decorum adscribet, atque misericordiam: principatus enim proprium est misereri: & Psalm. 44. Sponsa dicitur Regina, Adstitit Regina à dextris tuis, ob ejus misericordiâ, vel ut eam impetret miseris à DEO: Esther sic adstitit; cui Assuerus, Quid vis Esther Regina? nunquam melius sic appellata ex Prosperi sententiâ quàm quando non sine suo periculo voluit populum liberare. Et certè hoc ei Mardocheus insinuarat, idè eam in hunc apicem venisse: cap. 4. Et quis novit, utrum idcirco ad regnum veneris, Memento mei dum veneris in regnum tuum: Cyrill. Catechesi 13. Non dico aliter, ut mei memineris, quàm cum veneris in regnum tuum: quæ te virtus illuminavit, ô Latro? Ideo, & justè audis, confide; non quòd operata tua digna sint confidentiâ sed quia Rex adest, qui gratiam confert. Hæc ille. Habes itaque hujus miraculi faciendi, & sensum, & occasionem, Misericordiam; hoc est virtutem Regiam. maximè in suos subditos, eosque desertos, sicut oves non habentes Pastorem Marc. 6.

Nec prætermitram miraculi locum, nempe in monte, secundùm illud, *Subiit ergo in montem Jesus, & ibi sedebat cum discipulis suis.* Et enim circumstantia montis pertinet ad Regis inaugurationem: Ita Abulensis 3. Reg. q. 36. congerit exempla multorum Regum Israël inaugurationum ad prærupta saxa, ut

putet neminem ferè factum regem qui inter hæc non fuerit proclamatus: Ita Hieronymus exponens illud Matth. 17. *Duxit illos in montem excelsum,* ait, duci ad montana pars regni est.

Ac ne putes actionem fuisse sensu inferiori, in eo facto perfectissimam optimi Regis speciem implevit: Regias omnes virtutes exercendo: ex paucis cæteras collige.

1. Quidem statuit optimum finem regni, atque imperij, nempe suorum subditorum bonum, non autem proprium: Nam ut Aristot. 9. Politic. cap. 10. Tyrannus suum ipsius commodum spectat ac quærit, *ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ τῶ ἀρχομένων*, At Rex subditorum: Itaque Christus nõ de se inquit, quid sit manducaturus, aut quid Apostoli, sed quid ille populus: *Unde ememus panes, ut manducent hi?* Id enim plane Regium, ut Rex non sibi, sed suis vivat. Id Davidis unctio, notat Gregorius in 1. Reg. cap. 16. ubi dicitur, *unxit eum in medio fratrum ejus,* in quæ verba sic differit Gregor. In medio ungitur, ut se privato amore non diligat, sed ex omni quod præeminet, lucra aliorum quærat: unde & Saül, solus in extrema parte civitatis unctus fuisse perhibetur: quid est ergo quod solus à solo inungitur; nisi quia, de culminis potestate, per amorem privatum debebat intumescere? Hæc illa. Joseph Aegiptiorum moderator sic à Parte Jacob, mori vicino, benedicitur in persona suorum posterorum Deuter. 33. *Quasi primogeniti Tauri pulchritud. ejus:* Cur Tauro comparat, non Leoni, aut Aquilæ? Quia hæc animalia prædam quærun; Taurus autem non tantum generosus, sed etiam utilis: quare ut ajebat quidam ad Regis imaginem factus est suis cornibus, quasi coronæ radiis illustris. Principes, Cælis, & Astris comparantur, non sibi, sed nobis lucent: Hinc Synesius libro de Regno alloquens Reges, docet eos in benefacendo fatigari non debere: Princeps (inquit)

cum in bonis conferendis liberalitate sit praeditus, tum nihil magis eam de re defatigandus est, quam Sol suos, in stirpes atque animantia, radios effundens: neque enim lucere laboriosum est ei, utpote cujus in naturam splendor & fons ipse luminis continetur: Hinc fortasse Deus 4. Regum cap. 20. Ezechiae vitam prorogans, signum dedit, in Sole retrocedente, & diem majorem faciente: diei augmento (ait Nazianz. in orat. de funere Patris) dierum augmentum confirmans: quia ut ait Augustin. lib. 2. de Mirabil. c. 22. In Sole tanquam in signo convenientissimo, regia vita designatur; Sol enim omnibus prodest. Porro id singulari modo supra omnes Reges convenit Christo, ut sua non quaereret sed suorum. Quia, ut ait Tertullianus lib. de Pallio (quam etiam re se defendebat, quod causarum patrocinium deseruisset) erat olim ista sententia: Nemo alii nascitur, moriturus sibi Unde quia quisque sibi moritur, vix ullus alteri nascitur: Christus autem nec sibi natus est, nec sibi mortuus: Et propterea Rex optimus fuit Itaque male Pharisei: *Si Rex Israel est, descendat de Cruce*: Sed recte Bern. serm. 1. de Pass. Immo vero quia Rex Israel est, titulum regni non deserat, virgam imperii non deponat: Et pulchre Ambr. lib. 10. in Lucam: Noluit descendere, ne descenderet sibi, sed moreretur mihi: Itaque dicere poterat, ut ille olim, non mihi sed meis sitiebam.

Quod ad II. attinet, seu ad modum: vide etiam an non regie id fecerit, in uno facto. Regias omnes virtutes exercens, & in se veram Regis ideam ostendens.

1. Pietatem: oculos ad Patrem sustulit, & gratias egit.

2. Clementiam: *miseratus est eis*: vidit enim quasi oves errantes.

3. Providentiam in suis agnoscendis: *Cum sublevisset oculos, & vidisset, quia multitudo maxima venit ad eum*. Certè vidit pondus regni,

& multitudinis. Plin. in Panegyrico: Calculum cum imperio pone, nam quod major multitudo, eò etiam major cura esse debet.

4. Prudentiam: 1. in quaerendis rationibus, & in consultando cum suis. Velleius lib. 2. Certè magna consilia magnis adjutoribus egent: Nam ut ait Xenoph. li. 8. Cyropæd. Multi Regis oculi, multæ aures: & ut ait Liv. lib. 4. Princeps, si de sua unius sententiâ omnia geret, superbum hunc, judicabo magis, quam sapientem: Dixit Itaque Christus ad Philip-pum; *unde ememus panes, ut manducent hi?* 2. In explorando suorum Consiliarios judicio: *hoc autem dicebat tentans eum*; 3. In voluntate sua occultandâ: *ipse enim sciebat, quid esset factururus*. Nam ut ait Vegetius lib. 3. fieri quid debeat, cum multis tracta: quid factururus sis, cum paucissimis, vel potius ipse tecum; 4. In manifestandâ necessitate, cum ab eis modum quaereret: *Unde ememus panes*; & Marci 6. *Quot panes habetis? ite, & videte*; 5. Denique in manifestando miraculo, jubens ut post prandium, colligerent fragmenta, ut in duodecim cophinis quos impleissent ex his quæ super fuerant, cognoscerent quanta fuisset panum multiplicatio, unde separatim singulos jussit ut colligerent.

5. Modestiam: 1. In quaerendo consilio: Item 2. quod non ipse solus præstaret miraculum: neque enim Princeps omnia per seipsum obire debet, sed per suos, imperium sibi reservans: Itaque non tantum in Christi manibus multiplicati sunt panes, sed & in manibus comedentium, uti nota vit S. Hilarius.

6. Justitiam distributivam ita omnibus largiendo, ut nemo egeret, nemo alteri invideret: unde ait Textus & de panibus & de piscibus tantum esse datum quantum volebant.

7. Sapientiam in ordinando; & in evitandâ confusione; quæ aliter necessario accidisset, in tantâ multitudine virorum, mulierum, & par-

& parvulorum ; jubens centenos , ac quinquagenos sedere , quod ego maximum puto fuisse miraculum : ut tanta multitudo mortaliū à duodecim Apostolis , tam brevi tempore , sub finem diei , singuli , & panis & piscis portionem , *quantam volebant* acciperent ; Tum ut à tanta multitudine reliquiarū reciperentur , nemine contradicente ; Rectè ab aliquo dictum est , eiusdem esse & mensam instruere , & exercitum ordinare ; Hoc autem quod hīc accidit planè , imperatorium , & regium , & eiusdem qui totam mundi familiam suā sapientiā ordinavit , quā eādem & hoc convivium disposuit.

9. Liberalitatem & magnificentiam in eo Epulo , in quo tam multi excepti sunt , sine ullo hominum discrimine , ubi omnes acceperunt *quantam volebant* , unde etiam omnes ad satietatem acceperunt , iuxta illud ; *Ut autem impleti sunt* : Ad hęc ex fragmentis quæ supersuerunt collige magnificentiam Deo dignam , neque enim tantum necessaria dedit , sed supra necessitatem ; Basil. Seleucis or. 37. hanc mihi cogitationem dedit : Nam si inquit pro modo necessitatis datione commensus fuisset , decoris illius gratiā ad altera esset : neque is qui fecisset , satis evidenter Dominus agnosceretur , quippe qui necessitati servisset ; nunc autem profusior quàm necessitas postularet suppeditatio authoris , potestatem facit : Hęc ille. Noli hīc iactare convivium Assueri & epulum multorum Regum , & Privatorum Romæ , hęc enim ab ambitione , non ad subditorum necessitatem ; Ad hęc , quàm sæpe contingit , ut liberalitas liberalitate pereat , ut ait S. Hieronymus : *Imò ut ait Tacitus 2. Annal. Quam sæpe arariū ambitione exhaustū , per scelera splendū est ; videas plerosque è rapinis liberales esse : rapiunt unis , ut dent aliis , gemino plerumq; scelere : Recte quidem ille : Sed hęc Christi magnificentia , ac liberalitas plane regia est : Non quæ sicut unde raperet , sed*

unde ememus panes , ut manducent hī ? Itaque de suo aluit , nam de suo quinque panes emit , & duos pisciculos , plura emprurus , si plura emi potuissent , unde sic monuit discipulos , quos panes habetis ? ite , & videte : Marcii 6. cetera supplevit de sua potentia , & de thesauro divitiarum suarum : ac ne putes liberalitatem liberalitate perire ; plus superest de dono post usum , quàm ante fuisset : quinque enim fuerant panes , & duodecim cophini super sunt : ac sicut sol postquam radios ex se emisit , tantumdem superest lucis , ac nunquā minuitur : sicut mare undas eructat , & ex se & fontes effundit & flumina , nec unquam minuitur aut decrescit : ita nec divina illa liberalitas minui aliquando potest , nedum deficere. Ex dictis.

Collige 1. quā te Deus ratione gubernet : Tu enim quisquis tandem sis , patres Regni ipsius , & illi cum Davide Psal. 44. canere potes. *Exaltabote Deus meus Rex , & benedicā nomini tuo , in saculū , & in saculum saculū* : Etenim ut ait Augustinus sic unum quasi omnes , sic omnes quasi unum : hoc est in rem præsentem , nihil tuā causa minus , quàm omnium : ut intelligas quā securitate vivere possis , & quàm verè & justè dicere cum Davide Psalm. 22. *Dominus regit me , & nihil mihi deerit* : in corporalibus , & spiritualibus : *In iocopascua , ibi me collocavit : Super aquam refectiois educavit me : animam meam convertit* : nempe errantem , & eam deducit : ac reducit : *Deducit me super semitas justitia propter nomen suum . Nam & si ambulavero in medio umbrae mortis , non timebo mala quoniam tu mecum es* : Loquitur de insidiis lupoꝝ , & latronum : *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt* . Id est , si fatigatus sim , me ipse sustētat : *Parasti in conspectu meo mensam adversus eos qui tribulāt me* . Id est , adversitatibꝰ quæ mihi obijciūtur , opponit varias consolationes : quas pergit explicare : *Impinguasti in oleo*

in oleo caput meum, & calix meus inebrians quam preclarus est; ac ne putes defuturam horum bonorum perseverantiam, subdit: *Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vite mee: & ut inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum*: Jam vide quid timere ac diffidere debeas sub tam potenti, & clemente regimine.

Collige 2. Incredibilem mortalium ingratitude, qui tot beneficiis à Deo provocati legitimum suum Regem non agnoscunt: neq; ipsi obediunt: *Pl. 102. Benedic anima mea Domino, & noli oblivisci omnes retributiones ejus: qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas: qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia, & miserationibus: Qui replet in bonis desiderium tuum, renovabitur ut aquila juvenus tua.*

Collige 3. Hinc existere summam Eleemosynæ dignitatem, quâ fit ut quilibet pauperi Rex fiat: Etenim beneficio homo homini DEVS: Et quidem apud veteres Divinitas illis hominibus tributa est qui ceteros adjuverunt, aut opem tulerunt, aut beneficio affecerunt: Ita Tripolemus, Ceres, Bacchus, & alii, quod fruges, & vites hominibus ostendissent: Tu idem potes, cum præsertim te utatur Deus ut pauperi subvenias: Adde quod negari non potest, exiguâ eleemosynâ regnum comparari: Audi enim quid dicatur, *Venite benedicti Patri mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi, esurivi enim, & dedistis mihi manducare: Quantum illud est, ut des panem & regnum accipias? quantum illud, ut quod tam multi fuso sanguine, innumeri multis laboribus sibi comparant, hoc idem tibi emas eleemosynâ exiguâ, etiam calice aquæ frigidæ, si nihil aliud habeas? Ac vide*

virtutem eleemosynæ quæ non modò nihil diminuit bonorum, sed auget, ita ut plus tibi supersit postquam dedisti, quàm haberes, antequam dares. Vidisti exemplum in hodierno miraculo: audi quid dicat Apostolus 2. Cor. c. 9. *Qui parçè seminat, parçè & metet*: hoc ad litteram verum est, & in sensu morali quoad Eleemosynam: *& qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet*: Hebraismus est, & idem est quod largè, & copiosè, unde alii vertunt in magnificentiâ: *Vnusquisque prout destinavit in corde suo*, id est, ut quisq; vult: Ambrosius: secundum præceptum cordis sui: *non ex tristitiâ, aut ex necessitate*, id est, non ægrè, aut ex imperio alterius, aut ne videatur aliquis minus facere quàm alii: *hilaris enim datorum diligit Deus*, id est, voluntarium. *Potens est enim Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum*: Hic pollicetur Apostolus, futurum, ut Deus qui omnia potest eleemosynam ita refundat in dantem, ut cum habeat quod ipsi sufficiet ad necessitatem, semper abundet, ut omnia charitatis officia exequi posset: Id confirmat testimonio Davidis, *Dispersit dedit pauperibus justitia ejus manet in saculum sæculi*: licet enim videatur quod sparsum est in pauperes periisse, fructus tamen justitiæ seu Eleemosynæ non perit, mercedem enim reddit Deus: *Qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & auget incrementa frugum justitiæ vestre*: Nam quod facit in temporalibus, faciet etiam in spiritualibus, *ut in omnibus abundetis*: quam abundantiam, cumulatibit gloriâ, ad quam nos perducatur Christus.

Amen.